

Учебна програма по български език за VI клас

Колона 1	Колона 2	Колона 3	Колона 4	Колона 5	Колона 6
Ядра на учебното съдържание	Очаквани резултати на ниво учебна програма	Очаквани резултати по теми	Основни нови понятия (по теми)	Контекст и дейности (за цялото ядро и/или за цялата програма)	Възможности за междупредметни връзки
Ядро 1: Социо-културни компетентности	<p><u>Стандарт 1:</u> <i>Използват уместно езикови средства, адекватни на ситуацията на общуване, съобразно с участниците в нея, темата, целта и условията.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Общуват в научната сфера по въпроси, изучавани в различни предметни области. <p><u>Стандарт 2:</u> <i>Задават въпроси и дават отговори по поставени от други или избрана от тях тема.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Задават въпроси по теми от различни предметни области. Формулират отговори със съществена информация. <p><u>Стандарт 3:</u> <i>Изразяват твърдения и се аргументират, разказват и описват.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Различават научното описание от художественото или разговорно-битовото; описват факти и процеси от изучавани предметни области. Изразяват твърдения, подбират доказателства, оформят отговор на научен въпрос. 	<p>Учениците трябва да усвоят:</p> <p>Тема 1: Текстът в научната сфера на общуване</p> <ul style="list-style-type: none"> Характеризират ситуацията на научното общуване; задават въпроси и формулират отговори в научната /учебната/ сфера на общуване. Познават структурните и езиковите особености на научния текст и умеят да извличат съществената информация от урочни статии. 	<ul style="list-style-type: none"> научна сфера научен текст отговор на научен въпрос теза аргумент обобщение 	<p>На учениците трябва да се даде възможност да:</p> <ul style="list-style-type: none"> Търсят и подбират информация по даден научен проблем от речници, енциклопедии, справочници, интернет и др. Предават информация за събития от съвременната действителност, съобразно с интересите и потребностите си. Подбират информация, изследват я и разсъждават по различни видове документи, свързани с политическата и икономическата "карта" на света. Работят в малки групи по интереси, като описват исторически събития, географски местности, процеси и явления, изучавани по природознание и пр. Анализират и сравняват различни видове описания: научно, художествено, разговорно-битово. Участват в училищни състезания, като отговарят на въпроси от различни предметни области, изучавани в този клас, аргументират се и правят изводи. 	<p>Познаването на структурните и езиковите особености на научния текст улеснява рецепцията на урочните статии от различни предметни области.</p>

Колона 1	Колона 2	Колона 3	Колона 4	Колона 5	Колона 6
Ядра на учебното съдържание	Очаквани резултати на ниво учебна програма	Очаквани резултати по теми	Основни нови понятия (по теми)	Контекст и дейности (за цялото ядро и/или за цялата програма)	Възможности за междупредметни връзки
<p>Ядро 2:</p> <p>Езикови компетентности</p>	<p><u>Стандарт 4:</u> <i>Владееят граматичните средства на езика. Служат си с разширен репертоар от синтактични конструкции – словоредни варианти, обособени части, вметнати изрази и пасивни конструкции, използват синонимни синтактични връзки.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Владееят функциите на синтактични средства в текста – едносъставни изречения, обособени части, сложни съчинени изречения. Използват синонимни варианти. <p><u>Стандарт 5:</u> <i>При редактиране на собствен текст умеят да правят съответните синтактични трансформации.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Редактират и умеят да трансформират съчинителни в подчинителни връзки /и обратно/ между простите изречения в състава на сложното с цел да постигнат смислови и функционални различия в изказа. <p><u>Стандарт 4:</u></p>	<p>Учениците трябва да усвоят:</p> <p>Тема 1: Изречение. Видове прости изречения по състав. Обособени части. Вметнати думи и изрази</p> <ul style="list-style-type: none"> Осмислят изречението като синтактично средство за създаване на текст. Познават безподложни, безглаголни и безлични прости изречения; разбират функциите им в текста и уместно ги използват в речта си. Владееят синтактичните, интонационните и пунктуационните характеристики на обособените части; логическо ударение Познават синонимни варианти на обособените части; на практическо равнище използват в текста взаимната им заменяемост. Владееят синтактичните, интонационните и пунктуационните характеристики на вметнатите думи и изрази. <p>Тема 2: Видове сложни изречения. Сложно съчинено изречение</p> <ul style="list-style-type: none"> Познават видовете сложни изречения; разбират функциите и използват /на практическо равнище/ възможностите за съчинително и подчинително свързване в сложното изречение. Осмислят същността и начините на свързване на простите изречения в сложното съчинено изречение; използват функционалните възможности на простите изречения и на сложните съчинени изречения в текста. Владееят словореда; познават и използват характерната за сложното съчинено изречение интонация и пунктуация. <p>Тема 3: Думата като морфологично средство</p>	<ul style="list-style-type: none"> синтаксис, синтактични средства безподложно и безглаголно просто изречение безлично просто изречение логическо ударение обособени части в простото изречение вметнати думи и изрази <ul style="list-style-type: none"> сложно съчинено изречение сложно съставно изречение съчинителни и подчинителни връзки в сложното изречение 	<p>На учениците трябва да се даде възможност да:</p> <ul style="list-style-type: none"> Наблюдават и коментират употребата на безличните изречения в научни и в официално-делови текстове. Участват в диалози, като проявяват усет за използване на безподложни и безглаголни изречения. Коментират изразните възможности на обособените части, като съпоставят различни редакции на едни и същи тестове. <ul style="list-style-type: none"> Работят с разнообразни текстове от различни информационни източници (списания, вестници, книги и др.). Откриват и редактират пунктуационни грешки, допуснати при употреба на сложни съчинени изречения. 	<p>Чужд език Като овладяват особеностите на родния език, учениците осъзнават граматически-те правила на изучаваните от тях чужди езици.</p> <p>Литература Развиват умения за стило-езиков анализ на художествени творби, за сравнение и синтез на литературни факти.</p> <p>История, математика,</p>

Колона 1	Колона 2	Колона 3	Колона 4	Колона 5	Колона 6
Ядра на учебното съдържание	Очаквани резултати на ниво учебна програма	Очаквани резултати по теми	Основни нови понятия (по теми)	Контекст и дейности (за цялото ядро и/или за цялата програма)	Възможности за междупредметни връзки
	<p><i>Владееят граматичните средства на езика.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Владееят функциите на изменяемите и неизменяемите части на речта. Използват ги в различни видове текстове. <p><u>Стандарт 3:</u> <i>Използват синоними и антоними, думи за родоци и видови понятия, хипероними и хипоними с оглед на стилово разслоение на езика.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Използват различни средства за връзка между изреченията в текста /имена, местоимения, синоними, повторения и др./. Разбират логическите отношения между родоци и видови понятия; правилно ги изразяват с различни части на речта. 	<p>в текста</p> <ul style="list-style-type: none"> Осмислят думите като морфологични средства за създаване на текст. Умеят да употребяват имената и местоименията с оглед на смисловото единство и свързаността на текста. Разбират логическите отношения между родоци и видови понятия; правилно ги изразяват със средствата на езика. Разпознават и използват различни средства за връзка между изреченията в текста /имена, местоимения, синоними, повторения и др./. <p>Тема 4: Части на речта. Местоимение</p> <ul style="list-style-type: none"> Осмислят значението и функциите на местоименията в текста. Разпознават и анализират граматическите признаци на притежателното, възвратното, неопределителното, отрицателното и обобщителното местоимение; спазват правописните правила. Уместно използват местоименията като заместващи и свързващи думи в изречението и текста. <p>Тема 5: Глагол. Залог на глагола. Нелични глаголни форми</p> <ul style="list-style-type: none"> Осмислят залога като отношение на глаголният субект към глаголното действие, различават видовете залози; владеят на практическо равнище специфичната употреба на залога в различни глаголни времена според функциите на текста. Осъзнават значението и употребата на неличните глаголни форми (сегашно деятелно причастие, минало свършено деятелно причастие, минало 	<ul style="list-style-type: none"> морфология, морфологични средства родово и видово понятие свързващи думи в текста <ul style="list-style-type: none"> притежателно местоимение възвратно местоимение неопределително местоимение отрицателно местоимение обобщително местоимение <ul style="list-style-type: none"> вършител на действието, получател на действието залог на глагола /деятелен и страдателен/ минало причастие /деятелно и 	<ul style="list-style-type: none"> Подбират илюстративен материал, като използват имена, родоци и видови понятия, за да аргументират различни мнения по определен въпрос. Работят на екипен принцип, за да редактират текстове с цел да отстранят логически, смислови и др. грешки. Използват справочници, двуезичен и терминологичен речник. Предават информация за събития в образованието, като използват възможностите на Интернет. Усъвършенстват текстове от реални житейски ситуации с оглед на уместната употреба на видовете местоимения. Сравняват и редактират текстове с цел да изберат уместната залогова форма в зависимост от целта на общуването. Обясняват характера на грешките, допуснати при употребата на залозите в ученически текстове. Работят с текстове и от други предметни области, като обясняват 	<p>природозна</p> <p>ние</p> <p>Развиват умения за анализ и интерпретиране на факти; умения за абстрактно-логическо мислене.</p> <p>История</p> <p>Умения за обобщаване на същественото и преносна употреба на неличните глаголни форми в отговори на научни въпроси.</p>

Колона 1	Колона 2	Колона 3	Колона 4	Колона 5	Колона 6
Ядра на учебното съдържание	Очаквани резултати на ниво учебна програма	Очаквани резултати по теми	Основни нови понятия (по теми)	Контекст и дейности (за цялото ядро и/или за цялата програма)	Възможности за междупредметни връзки
	<p><u>Стандарт 1:</u> Разбират значението на думи, свързани с обществения, икономическия и културния живот, и ги използват уместно.</p> <ul style="list-style-type: none"> Владееят разговорно-битова и научна лексика, която им позволява свободно да общуват в съответствие с комуникативните си потребности. <p><u>Стандарт 2:</u> Владееят определен кръг термини за базисни понятия в основни науки, ориентират се в специфичната им за съответната научна област употреба (с</p>	<p>несвършено деятелно причастие, минало страдателно причастие, деепричастие). Познават особеностите на правописа и употребата им.</p> <ul style="list-style-type: none"> Използват причастията в текста, като правят синонимни замени /на практическо равнище с подчинени изречения/. <p>Тема 6: Глагол. Система на глаголните времена</p> <ul style="list-style-type: none"> Разбират и изразяват в текст отношения във времето; осмислят системата на българските глаголни времена и умеят да ги използват съвместно в текста. Владееят /на практическо равнище/ основната и някои от преносните и модалните употреби на минало неопределено време, минало предварително време и бъдеще време в миналото. <p>Тема 7: Думата в речниковия състав на българския език</p> <ul style="list-style-type: none"> Разпознават домашни думи, заемки и чуждици и ги използват уместно в текста. Осмислят значението и функциите на термините в текста. <p>Тема 8: Звукови промени в думата</p> <ul style="list-style-type: none"> Осмислят промените, които настъпват в звуковия 	<p>страдателно/</p> <ul style="list-style-type: none"> сегашно деятелно причастие деепричастие <ul style="list-style-type: none"> сегашен ориентационен момент минал ориентационен момент сложни глаголни времена минало неопределено време на глагола минало предварително време бъдеще време в миналото <ul style="list-style-type: none"> речников състав домашни думи заемки чуждици термини речник на чуждите думи терминологичен речник 	<p>употребата на причастните форми.</p> <ul style="list-style-type: none"> Редактират и сравняват новите варианти с първоначалния текст. <ul style="list-style-type: none"> Разказват случки от живота в и извън учебна обстановка. Пишат самостоятелно съчинения (описание, повествование, разсъждение) по въпроси, които ги вълнуват. В малки групи обсъждат и оценяват съчиненията; сравняват и коментират съвместната употреба на глаголните времена. <ul style="list-style-type: none"> Коментират уместната или неуместната употреба на заемки и чуждици в текстове от средствата за масова комуникация. Усъвършенстват текстовете. Правят справки в тълковния речник, в речника на чуждите думи, в терминологични речници и др. <ul style="list-style-type: none"> Установяват връзки между текст и съпътстващи шумове; между текст, 	<p>Литература Чужд език</p> <p>Умения за говорене и четене с правилно ударение и подходяща интонация. Умения за преодоляване на интерференцията в</p>

Колона 1	Колона 2	Колона 3	Колона 4	Колона 5	Колона 6
Ядра на учебното съдържание	Очаквани резултати на ниво учебна програма	Очаквани резултати по теми	Основни нови понятия (по теми)	Контекст и дейности (за цялото ядро и/или за цялата програма)	Възможности за междупредметни връзки
	<i>оглед на учебните предмети).</i>	състав на думите при определени условия; спазват правоговорните и правописните правила. - Правят фонетичен анализ. - Откриват и коментират случаи на несъответствие между изговор и правопис.	<ul style="list-style-type: none"> • звукови промени • фонетичен анализ • фонетика 	звук и образ /филми, театрални спектакли и пр./ . Изпълняват ролеви игри при зададени елементи от ситуации на официалното и неофициалното общуване.	произношението.

Колона 1	Колона 2	Колона 3	Колона 4	Колона 5	Колона 6
Ядра на учебното съдържание	Очаквани резултати на ниво учебна програма	Очаквани резултати по теми	Основни нови понятия (по теми)	Контекст и дейности (за цялото ядро и/или за цялата програма)	Възможности за междупредметни връзки
<p>Ядро 3:</p> <p>Социо-културна и езикова компетентност. Устно общуване</p>	<p><u>Стандарт 1:</u> Участват с изказване в дискусия: - придържат се към темата и организират логически своето изказване; - могат да оспорят мнение, различно от тяхното, като проявяват толерантност; - следват хода на диалога; - позовават се на вече казаното.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Умеят да водят диалог. • Формулират теза, привеждат аргументи, обобщават разсъжденията си. <p><u>Стандарт 2:</u> При публични изказвания: - спазват нормите на книжовния правоговор; - говорят с подходяща за ситуацията интонация и сила на гласа; - проявяват усет за поставяне на логическо ударение.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Съобщават за събития и факти. • Предават накратко съдържанието на текстове от различни сфери на общуване, като спазват правоговорните правила, съобразяват силата на гласа си с изискванията на съответната комуникативна ситуация. 	<p>Учениците трябва да усвоят:</p> <p>Тема 1: Диалог - Ориентират се в съдържанието и структурата на диалогичен текст. - Усъвършенстват уменията си за диалогична реч, като задават въпроси и отговарят, за да представят факти, да изразят съгласие / несъгласие със събеседника си и пр. - Умеят да перифразират изказването си при комуникативни затруднения и пр.</p> <p>Тема 2. Резюме на текст - Съкратено, но достоверно предават информацията на (част от) текстове от всички области на живота. - Използват езикови средства, подходящи за икономично представяне на информацията от изходния текст и съобразени с основните изисквания за устно общуване (интонация, мимики и пр.).</p> <p>Тема 3. Съобщение - Умеят да се информират и да предават информация за факти и събития. - Изказват съобщения, свързани с училищния живот.</p> <p>Тема 4. Съчинение разсъждение - Възприемат и осмислят аргументативни текстове (текстове с преобладаващо разсъждение). - Умеят да формулират теза, да подбират аргументи, да правят обобщения. - Съобразяват езиковите си средства със ситуацията на общуване; използват подходяща интонация, мимики, жестове и др.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • диалог • реплики <ul style="list-style-type: none"> • резюме /устно/ <ul style="list-style-type: none"> • съобщение /устно/ <ul style="list-style-type: none"> • разсъждение /устно/ • теза • аргументи 	<p>На учениците трябва да се даде възможност да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Водят разговори на различни теми, изразяват мнение, оценки, чувства. - Прилагат различни стратегии при водене на диалог за преодоляване на комуникативни проблеми. - Проявяват толерантност към събеседниците си. - Предават сбито съдържанието на игрален филм. - Устно представят актуална информация от автентични текстове – от новинарски емисии на електронните медии и печатните издания на средствата за масова комуникация; от научни и научно-популярни публикации и пр. - Правят съобщения в класа/училището по различни поводи. - Изказват се спокойно в малки групи и пред по-голяма група слушатели, като разсъждават по проблеми, които ги вълнуват. 	<p>Литература, история, природознание и др. Използват умения за водене на дискусия по проблем от съответната предметна област; умения за резюмиране на урочни статии, текстове от допълнителна литература и пр.</p>

Колона 1	Колона 2	Колона 3	Колона 4	Колона 5	Колона 6
Ядра на учебното съдържание	Очаквани резултати на ниво учебна програма	Очаквани резултати по теми	Основни нови понятия (по теми)	Контекст и дейности (за цялото ядро и/или за цялата програма)	Възможности за междупредметни връзки
<p>Ядро 4:</p> <p>Социо.</p> <p>-културна и езикова компетентност.</p> <p>Писмено общуване</p>	<p><u>Стандарт 1:</u> Търсене на информация от различни източници:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Използват учебници, енциклопедии, речници; извличат информация от документи. • Ориентират се в структурните особености на научен текст /научно-популярна и речникова статия/. • Могат да резюмират съдържанието на текст. <p><u>Стандарт 2:</u> Създаване на собствени текстове:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Умеят да предават точно и ясно информация. • Създават текстове от аргументативен тип – отговор на научен и житейски въпрос. • Умеят да композират съчинение-разсъждение. • Пишат вярно и уместно употребяват думи от терминологичната лексика. 	<p>Учениците трябва да усвоят:</p> <p>Тема 1. Резюме на текст</p> <ul style="list-style-type: none"> - Извличат съществената информация от част от текст. - Съкратено, но достоверно предават информацията на (част от) текстове от всички области на живота). - Използват езикови средства, подходящи за икономично представяне на информацията от изходния текст и съобразени с основните изисквания за писмено общуване (правопис, пунктуация, графично оформяне на текста и пр.). <p>Тема 2. Съобщение, обява.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Пишат съобщения, свързани с училищния живот. - Пишат обяви, свързани с непосредствените им потребности. <p>Тема 3: Съчинение разсъждение /по научен и житейски проблем/</p> <ul style="list-style-type: none"> - Възприемат и осмислят аргументативни текстове (текстове с преобладаващо разсъждение по научен или житейски проблем). - Умеят да формулират теза, да подбират аргументи, да правят обобщения. - Използват езикови средства, съобразени със ситуацията на общуване и подходящи за писмено общуване (правопис, пунктуация, графично оформяне на текста и пр.). 	<ul style="list-style-type: none"> • резюме /писмено резюме/ • съобщение /писмено/ • обява • разсъждение /писмено/ • теза • аргументи 	<p>На учениците трябва да се даде възможност да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Писмено представят актуална информация от автентични текстове от новинарски емисии на електронните медии и печатните издания на средствата за масова комуникация; от научни и научно-популярни публикации и пр. - Подготвят и представят в училище съобщения по различни поводи, изпращат обяви в средствата за масова комуникация. - Работят върху варианти за чернова и белова, за да отговорят писмено на въпрос от живота или от изучавана предметна област. - Редактират формулирани от ученици тези, подбрани и структурирани аргументи, обобщения. 	<p>Литература, история, природознание и др.</p> <p>Разсъждаване по литературен проблем; умения за отговор на научен въпрос. Представяне в резюме на допълнително прочетени текстове по изучаван проблем.</p> <p>Чужди езици</p> <p>Умения за сравняване и разбиране на общите и специфичните характеристики за всяка страна.</p>

ПОСЛЕДОВАТЕЛНОСТ И БРОЙ НА ЗАДЪЛЖИТЕЛНИТЕ МЕТОДИЧЕСКИ ЕДИНИЦИ (УРОЦИ ЗА НОВИ ЗНАНИЯ) В УЧЕБНИЦИТЕ:

1. Текстът в научната сфера на общуване
2. Изречение. Видове прости изречения по състав
3. Обособени части
4. Вметнати думи и изрази
5. Видове сложни изречения. Сложно съчинено изречение
6. Думата като морфологично средство в текста
7. Части на речта. Местоимение
8. Притежателно местоимение
9. Възвратни местоимения
10. Неопределително местоимение
11. Отрицателно местоимение
12. Обобщително местоимение
13. Глагол. Залог на глагола
14. Нелични глаголни форми. Причастия
15. Минало причастие (деятелно и страдателно)
16. Сегашно деятелно причастие
17. Деепричастие
18. Система на глаголните времена
19. Сложни глаголни времена
20. Минало неопределено време на глагола
21. Минало предварително време
22. Бъдеще време в миналото
23. Думата в речниковия състав на българския език.
24. Звукови промени в думата
25. Диалог
26. Резюме на текст
27. Съобщение. Обява
28. Съчинение разсъждение (по научен и по житейски проблем)